

SKJØTSEL AV DRAGEHODELOKALITETER I INNLANDET

TILTAK FOR TRUA ARTER

31. OKTOBER 2023

PLANTER
I VÅTMARK

MENNESKET
I VÅTMARK

INSEKTER
I VÅTMARK

FUGLER
I VÅTMARK

FISK
I VÅTMARK

DYR
I VÅTMARK

DYR
I VÅTMARK

RAPPORT 2023:25

Utførende institusjon:

Dokkadeltaet Våtmarkssenter AS

Prosjektansvarlig:

Lea Hoch

Prosjektmedarbeider:

Martin Hansebråten, Elida Sandneseng, Eir Nerland

Oppdragsgiver:

Statsforvalteren i Innlandet

Kontaktperson:

Victoria Marie Kristiansen

Referanse:

Hoch, L., Hansebråten, M. (2023). Skjøtsel av dragehodelokaliteter i Innlandet. Tiltak for trua arter. Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS. (Rapport 2023:25).

Sammendrag:

Dokkadeltaet Våtmarkssenter arbeider med kartlegging, skjøtsel og naturrestaurering. En av våre viktigste arbeidsoppgaver er å sikre forekomster av truede arter i Innlandet fylke, blant annet dragehode (*Dracocephalum ruyschiana*). Dragehode er kategorisert som sårbar (VU) i Norsk rødliste for arter 2021, og regnes som prioritert art, jamfør naturmangfoldloven av 2009. Tre dragehodelokaliteter med spesielt behov for skjøtsel i Vestre Slire, Gausdal og Lillehammer blir skjøttet av DNV siden 2017.

Denne rapporten oppsummerer årets arbeid på disse lokalitetene.

Emneord:

Dragehode, *Dracocephalum ruyschiana*, skjøtsel, Innlandet

DOKKADELTAET

Innhold

Innledning og bakgrunn	4
Områdebeskrivelse og metode	5
<i>Houm (øst for), vegkant.....</i>	<i>5</i>
<i>Rebne SV.....</i>	<i>7</i>
<i>Dampbåtvegen</i>	<i>8</i>
Videre arbeid	10
Kilder	10

Forsidefoto: Magnus Nygård, 2016

Innledning og bakgrunn

I feltsesongen 2016 gjennomførte Dokkadeltaet Våtmarkssenter en stor kartlegging av lokaliteter med potensial for funn av dragehodeglansbille (*Meligethes norvegicus*) i flere kommuner i Oppland. Det ble ikke gjort funn av billen, men i forbindelse med kartleggingen erfarte vi at flere av de undersøkte lokalitetene har et stort behov for skjøtselstiltak.

Dragehode (*Dracocephalum ruyschiana*) er kategorisert som sårbar (VU) i Norsk rødliste for arter 2021, og regnes som prioritert art, jamfør naturmangfoldloven av 2009. Arten er flerårig med greinete røtter som danner mange overflateskudd hvert år. Arten tilhører leppeblomstfamilien og har en karakteristisk og vakker blomst. Dragehode blomstrer i juni, og blomstrer i omtrent tre uker. Arten vokser på berg, i ur og på åpen, veldrenert jord med mye kalk. Arten er lyskrevende, og på rik grunn avhenger den av beite eller slått for ikke å bli utkonkurrert. Andre trusselfaktorer for dragehode er oppdyrking, gjødsling, sprøyting, nedbygging, utskygging og fremmede arter. På grunn av bestandsnedgang i forbindelse med færre leveområder er dragehode oppført på rødlista, og også som norsk ansvarsart på bakgrunn av Bern-konvensjonen.

For å sikre livskraftige populasjoner av dragehode i fremtiden er det viktig at gamle beitemarker og kantsoner, samt utkanter av berg og rasmark får fornyet og jevnlig hevd. Det bør ryddes lauvoppslag og rosekratt, og ryddingen bør følges opp med slått, beite eller brenning om våren. Disse oppfølgingstiltakene er viktige, da kapping stimulerer dannelse av rotskudd og stubbeskudd på grunn av rydningsgjødslingseffekten, der nedbryting av smårøtter og plantemateriale fører til økt næringstilførsel, noe som blant annet bedrer forholdene for bringebær (*Rubus idaeus*), som er en stor trussel for dragehode (Larsen, m. fl. 2013).

Dokkadeltaet Våtmarkssenter har valgt ut tre lokaliteter med spesielt behov for skjøtsel og skjøttet disse siden 2017; Houm, Rebne SV og Dampbåtvegen. Utvalget ble gjort ut i fra hvor pressende behovet er på en lokalitet, potensial for bedring for dragehode på en lokalitet eller tilgjengelighet og opplevelsverdi.

Områdebeskrivelse og metode

HOUM (ØST FOR), VEGKANT

Kommune: Gausdal

Her ble det registrert en stor bestand (nær 20 individer med ca. 300 skudd) i en bratt skråning. Arten vokser inntil ca. 2m fra vegen. Ovenfor lokaliteten er det skog (Stabbetorp, 2012). Hovedtrusselen er gjengroing og utskyggingsproblematikk, feltsjiktet var relativt gjengrodd og høyvokst. I øvre deler av lokaliteten er det fare for gjengroing med skog. Nedre deler av lokaliteten blir holdt åpent av kantslått og er derfor lysåpent, men en tett forekomst av lupin i denne delen av lokaliteten utgjør en sterk trussel mot dragehode.

Gjennomførte tiltak i 2023

I slutten av august 2023 ble Houm besøkt, og det ble luket for lupin i området. Mengdene var betydelig mindre enn året før, så det ble også ryddet småkratt, i all hovedsak rosekratt og løvkratt som ble ryddet med hagesaks. Dette ble samlet i sekker og levert på Lillehammer miljøstasjon. Området regnes som for bratt for å effektivt kunne bli ryddet med ryddesag, men det er mulig å for eksempel bruke liten ljà på lokaliteten, for å slå i 2024. Forekomsten av hagelupin må følges opp nøye framover.

Figure 1 Før og etter oppgraving av lupin ved dragehodeforekomst Houm (M. Hansebråten 2023)

Figur 2 Dragehodeforekomst Houm før og etter skjøtsel i 2023. Vesentlig mindre hagelupin (Foto: Martin Hansebråten, 2023)

REBNE SV

Kommune: Vestre Slidre

Naturbase id: BN00109695

Rebne SV er en lignende lokalitet som Houm i Gausdal, men med flere blomstrende individer. Her er gjengroing og utskyggingsproblematikk største trussel mot dragehode. Lokaliteten er godt synlig fra veien og lett tilgjengelig, lokaliteten bidrar til økt oppmerksomhet rundt arten. Aktuelle tiltak på lokaliteten er rydding og slått med ryddesag med trekantblad.

Gjennomførte tiltak i 2023

Lokaliteten ble ryddet i begynnelsen av august 2023. Det er fortsatt større busker og trær som skygger for lokaliteten, men flere av disse har blitt kvistet fra bunn for å få mer tilgang til lys. I 2023 ble det hovedsakelig ryddet småbjørk og rosekratt. Dette ble fraktet på henger til Aurdal miljøstasjon. Lokaliteten har fått en større andel småkratt og gress enn tidligere. Derfor er det verdt å vurdere slått med ryddesag med trekantblad, eller med Ijå i 2024, på samme måte som har blitt gjort i Dampbåtvegen.

Figur 3 Etter rydding av dragehodelokalitet Rebne i 2023 (Foto: Martin Hansebråten 2023)

DAMPBÅTVEGEN

Kommune: Lillehammer

Naturbase id: BN00099450

Lokaliteten omfatter en bergknaus på oversiden av vegen mot Lillehammer renseverk, rett nord for Dampsaga/Lillehammer camping.

Lokaliteten er tørr og solrik, og består av bergknaus med åpen skrå flate med tynt, usammenhengende jorddekke, samt berghyller og kratt. Dragehode finnes på åpent parti på topp av bergknaus. Kratt er i ferd med å bre seg innover mot de åpne partiene fra kantene. Berghyller nordvest for bergknausen har trolig vært betydelig åpnere tidligere, og dette tilsier at forekomsten av dragehode kan ha blitt redusert.

Gjennomførte tiltak i 2023

I starten av august 2023 ble det gjennomført slått av området med ryddesag med trekantblad. Både gress, så vel som småkratt ble ryddet, raket sammen og fjernet fra området. Det ble slått godt ut mot kantene.

Det anbefales å fortsette med slått i 2024. Mulige andre tiltak er rydding i kantsonen så vel som bekjempelse av fremmede arter.

Figur 4 Skjøtsel av dragehodelokalitet i Lillehammer (Foto: M. Hansebråten 2023)

Figur 5 Etter slått av dragehodeforekomsten (M. Hansebråten 2023)

Figur 6 Avblomstret dragehode på lokalitet Dampbåtvegen (Foto: L. Hoch 2022)

Videre arbeid

Skjøtselen av Houm, Danpbåtvegen og Rebne SV burde fortsette for å opprettholde gode vekstvilkår for dragehode ved alle lokalitetene. Både for å sørge for bedre lystilgang, samt hindre næringstilførsel til lokalitetene. Aktuelle tiltak ved lokalitetene er slått; enten med ljå eller ryddesag, rydding av kratt og fjerning av trær og større busker. Fremmede arter bør bekjempes.

Kilder

Larsen, B.H., Enzenberger, T., Høitomt, G., Ullring, U. 2013. *Kartlegging av dragehode i Nord-Aurdal, Vestre Slidre, Øystre Slidre og Vang kommuner i 2010-2012*. Miljøfagelig Utredning Rapport 2013-11. ISBN: 978-82-8138-641-9

Stabbetorp, O. E. 2012. *Kartlegging av dragehode (Dracocephalum ruyschiana) langs riks- og fylkesveger. Oslo, Akershus, Hedmark og Oppland fylker*. – NINA Rapport 913. 115 s.

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS (DNV) ble etablert som et aksjeselskap i 2008 og eies av kommunene Nordre Land og Søndre Land. DNV tilbyr en rekke miljøfaglige tjenester og har opparbeidet betydelig kompetanse innenfor naturrestaurering, skjøtsel og naturtypekartlegging. Selskapet jobber for at naturmangfoldet ivaretas og brukes på en bærekraftig måte, og formidler dette gjennom nyskapende naturveiledning. Du finner oss ved Dokkadeltaet naturreservat. Våtmarkssenteret har rullerende utstillinger og er åpent for besøkende i sommermånedene.

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS Gamlevegen 84, 2870 Odnes Tel: +47 61 10 00 20 E-mail: post@dokkadeltaet.no www.dokkadeltaet.no

